

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

לע״נ

ברוך דוב ז״ל בן יבלחט״א משה חיים ווידרא נ״י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ״ל

מראה מקומות רשפי אש

לע״נ מריס שיינדל בת יבלחט״א אפרים שמעון סינאוויץ

נא א ב ג מ"י פ"ב
מלכות מדין ממון
הלכה יד סמך עשין טו
טושיע מ"מ סמך טו
ספיק טו:
נא ד מ"י טס הל' יא
וגרסו להיפך כמו
שכחו ג"מ שפטי ועין
נמ"מ טושיע טס ספיק יא:
כ ה מ"י טס טור ט"ע טס
ספיק יב:
סא ד ז מ"י טס הלכה יג
טושיע טס ספיק טו
ועין נב"ה:
כב ח מ"י טס הל' יד
טושיע טס ספיק יז
ועין נב"ה:
כג ט מ"י טס הלכה ז
טושיע טס ספיק כה:
כד י מ"י פ"ח מלכות
נדרים הלכה ד סמך
לארין רמב"ט טושיע י"ד ס'
ר"ב ספיק ח:
כה ב ג ט ג מ"י פ"ח
ט סמך עשין פנ טושיע
נ"ח מ"י ס' קנ"ט ספיק ז:

שלא היה בו הבל' למויתא. שהיה רחבו יותר מעמקו:
אי בהבל' מויתא. הרבה הוא מיתה דהי' דמיעט הנלל מכל מקום
אס לא להכתיב לא היה נופל: **השותפין** שנדרו הנאה

למאן רבי הא דלמך לעיל^א גבי חופר צור תשעה
הואיל ועדד צו שיעור נוקין דהוי שותף נזקין והכל לעדדי
קמאי שיעור מיתה הוו כולס שותפין בתלומי מיתה: והא.
דקמאי אחרון חייב וראשון פטור: רבנן. דלייקי איש אחד ולא

א) טלה לט: מליס מה:
ב) ז' מ: ט) בע"א,
ד) לעיל ג, ז) קידושין
כ, ה) ד"ה רמל:
ו) וד"ה דלמך:

הנהגות הב"ח

א) תוס' ד"ה זה וכו'
וה"ה דה"מ למיפך
גלס:

הנהגות וצינונים

א) י"ש: ב) להוסיף רב
(יעב"ד): ג) [בהראש
ליתא מלת "תרווייהו"]
ד) גליון: ה) עין
ו) בספר ת"ח (גליון):
ז) בקרקעיות (באה"מ,
וכ"ה בכת"י): ח) צ"ל
ט) סתמוס פ"ש"תים (כת"י)
י) מתרגומין (באה"מ,
ועין רש"י יבמות סג
ע"א ד"ה טרוס): יא) פרי
יב) נצ"ל:
יג) חפ"י: יד) צ"ל ותנן
(כת"י):

ליקוטי רש"י

מאי דעבד שקליה.
מה ששעה נטול י"ט
פסחים ג: ב"מ לה: מ"ק
י"ג: וקמ"ה ועמדה
[ברכות גא:]: ת"ק.
והמנוח מחציתו עליו
הר"ה דליון דמסתפק
דינא לני דניס הי"ך וי"א
מיד המסוק ולא דמי
למנוח המנוח בספק
דקימא לן חלקין דהסם
עיקר המשעשע אין ידוע
לני הי"ך היה כגון שור
שנגח את הפרה ומלא
עובדה צדה (לעיל דף
גא.) וכגון נפל צינח עליו
ועל אמו (שם דף קמ.)
הלך פוסקין לכן כ"ד את
הדין שיתקון אצל כל
מקום שעלמה הלכה
תקון הואיל ואין הדין
יודעין לנסוק את הדין
היו שותפין והמנוח
ימחק מנה שצדו ורשעים
כ"ב ספ"ה: ג) נפישו מ"א.
הרבה מ"ס [נ"פ סנהדרין
ב. ברכות לה:]: ג"א. זל
ר"א [ה:]: מדידות.
משלו [שבת פא.]: ט. ט.
מילא עפר [לעיל ג.].
אסורין ליבנם אהצור.
תהלי של שניין דלל מה
אסור בריתם הרגל של
תכירו וקא סבר אין צריכה
לדמיור האי לחלק סבירו
ע"ל והאי לחלק סבירו
ע"ל [נדרים מה:]: של זמן
שלל חלקו את התגר נכנס
כל אחד בחלק סבירו וקא
ניה גלל יתל דברו שהרי
נהנה מחבירו שעמד
תגרו [רשעים כ"ב טז:]:
ר"א בן יעקב אומר
זה נכנס בו. דקסנר
י"ל צ"ל [נדרים שם].
האי דנפשיה עייל.
זה נכנס לאל עממו
נ"פ ברכות יד: לעיל כו:
שבת לא.:

זה מזה אסורים ליבנם בהצד. נגדרים (דף טו:) מפרש צין יש
זה דין חלוקה וצין אין זה דין
חלוקה אסורים וא"ע"פ שאין יכול
למחות ליבנם כשאין צו דין חלוקה
מ"מ יכול לאסור עליו מיד דהוי
אמשכיר בית לחצירו שיכול המשכיר
להקדיש כדליתא נמסכת ערכין
צ"פ האומר משקל (דף כה. וסס)
א"ע"פ שאין יכול למחות צד השוכר
שלא ליבנם ור"מ ור"ש מצ"ח דלמי
ושקיל אפי' הקדיש שדכו אלא משום
ד' אצבו מוסף דינר שלא יאמר
ט' (שם דף גג:) וי"ל דשאני צ"ח
דגוף הקרקע ואלא מתחת יד המקדיש
אצל גבי שוכר לעולם אין גוף
הקרקע יוצא מתחת יד המשכיר:
זה נכנס בתוך ש"ו. השתא משמע
דדריסת הרגל אסור צמוד
הנאה ושאילו ר"ח צן יעקב לא שרי
אלא שותפין משום דבשלו נכנס אצל
גלל שותפין מודה לאסור דקפדי
אדריסת רגל כדמשמע בסוף חוקת
הצמים (ב"ב דף טו: וסס^א) וקשה
דצ"ק דמגילה (דף ט. וסס^ב) תנן
אין צין המודר הנאה מנצירו למודר
ממנו מאכל אלא דריסת רגל וכלים
שאין עושין צין אוכל נפש ופרך
צמרחא דריסת הרגל הוא אלא קפדי
ומאי קפדין הא משמע הנה לא קפדי
ומפרש ר"ח דהכי פרך התם דע"כ
דדריסת הרגל דלא קפדי כמו צנצנא
מיידי דאי צההיא דקפדי כגון
צתצר א"כ אפי' נודר הימנו מאכל
יהא אסור כיון דקפדי א"כ יוצא
צ משכירין ומניא^א נגדרים צ"פ אין
צין המודר (דף ג.) וכל דבר
שאין עושה צו אוכל נפש מקום
שמשכירין יוצא צו אסור וכיון דלא
קפדי אמאי אסור והוא הדין דהוא
מני (ה) לנימיר כלס הא לא קפדי:
כיון

לימא הא רבי הא רבנן אמר רב זביד הא
והא רבנן עד כאן לא קאמרי רבנן אחרון
חייב אלא היכא דלא עבד קמא שיעור
מיתה אבל היכא דעבד קמא שיעור מיתה
אפילו רבנן מודו דכולן חייבין והא סיד
וכייד דקא עבד קמא שיעור מיתה וקתני
אחרון חייב אמרי התם שלא היה בו הבל
למיתה ובא אחר והוסיף בה הבל למיתה
איכא דאמרי אמר רב זביד הא והא רבי הך
דקתני כולן חייבין שפיר הא דקתני אחרון
חייב כגון שלא היה בו הבל לא למיתה ולא
לנוקין ובא אחר והוסיף בו הבל בין
למיתה בין לנוקין אמר רבא הניח אבן
ע"פ הבור והשלימה לעשרה באנו למחלוקת
רבי ז'ורבנן פשיטא מהו דתימא למטה הוא
דהבלא דדידה קא קטיל ליה אבל למעלה
דלא הבלא דדידה קא קטיל אימא לא קטיל
בעי רבא טם טפח וסילק אבניו מהו מי
אמרינן מאי דעבד שקליה או דלמא נסתלקו
מעשה ראשון וקמה ליה כוליה ברשותיה
ת"קו: אמר רבה בר בר חנה אמר^א שמואל
בר מרתא בור שמונה ומהן שני טפחים
מים חייב מ"ט כל טפח דמיא כתרי דיבשה
דמי איבעיא להו בור תשעה ומהן טפח
אחד מים מהו מי אמרינן כיון דלא נפישו
מיא לית ביה הבלא או דלמא כיון דעמיק
טפי אית ביה הבלא בור שבעה ומהן נפישו
מים טפי אית ביה הבלא או דלמא כיון
דלא עמיקא לית ביה הבלא ת"קו: בעא
מיניה רב שזבי מרבה הרחיבה מהו א"ל
הרי מיעט הבלא א"ל אררבה הרי קורב
בהבלא מוית הרי מיעט הבלא אי בהבמה
מוית הרי קורב הויקא איכא דאמרי אמר

פחתו וזלה וצא שני ומלאו ומסר לו
ראשון את כספי הצור: והאי מדידיה
קמ"ל. ולא הו ליה שני שואל על
חלקו של ראשון שיהא כולו מוטל עליו
לשומרו הלך אס הויק שנייה חייבין
אצל מסר לו את הדלי נעשה זה
שומר שקיבל עליו לכסותו: אהצד.
של שניין: א"תוך ש"ו. כל היכא
דע"ל יכול לומר זה חלקי
שאי צור ומחני ליה צריכה:
איקנייה בחוקה. משנתמט צו שהרי
קרקע נקית צכפך צטטר וצחוקה:^ז
צני לנימיר ליה לך חוק וקני טו:

רב אשוי ניהוי אנן יאי מההיא גיסא נפל הרי קורב הויקא ואי מאידך
גיסא נפל הרי מיעט הבלא: איתמר בור שעומקה כרחבה רבה ורב יוסף
דאמרי תרווייהו^א משמיה ררבה בר בר חנה דאמר משמיה דרבי מני חד
אמר לעולם יש בה הבל עד שיהא רחבה יתר על עומקה וחד אמר לעולם
אין בה הבל עד שיהא עומקה יתר על רחבה: ב עבר עליו הראשון ולא
כסהו: וראשון מאימת מופטר רבה ורב יוסף דאמרי תרווייהו משמיה
דרבה בר בר חנה דאמר משמיה דרבי מני חד אמר משמיהו משתמש
וחד אמר משמיסור לו דליו כתנאי המודלה מים מן הבור ובא חבירו
ואמר לו הנח לי ואני אדלה מים כיון שהניחו משתמש פטור רבי אליעזר
בן יעקב אומר משמיסור לו דליו במאי קמפלוגי רבי אליעזר בן יעקב
סבר יש ברירה האי מדידיה קא ממלא והאי מדידיה קא ממלא ורבנן
סברי אין ברירה אמר רבינא ואזדו למעמייהו דתנן^ב השותפין שנדרו הנאה
זה מזה אסורין ליבנם לחצר ר"א בן יעקב אומר זה נכנס לתוך שלו זה
נכנס לתוך שלו במאי קמפלוגי ר"א בן יעקב סבר יש ברירה האי לדנפשיה
עייל והאי לדנפשיה עייל ורבנן סברי אין ברירה א"ר אליעזר המוכר בור
לחבירו כיון שמסר לו דליו קנה היכי דמי אי בכספא ליקני בכספא אי
בחוקה ליקני בחוקה לעולם בחוקה^ג ובעי למימר ליה לך חוק וקני וכיון שמסר
לו דליו^ד כמאן דאמו ליה לך חוק וקני דמי: א"ר יהושע בן לוי המוכר בית לחבירו
כיון

א"ר יהושע בן לוי נעמי לחחוקי ציה ומייהו להכי מהני מסירה דלא צחוקה לחודה

ארבעה אבות

פרק ראשון

בבא קמא

ג.

מסורת הש"ס

עם הוספות
8 עין חס פסחים כב.
סוריה כל רוב בני אורי
ע"ש (3) ונחמיה ד:
עקנין ד: מיר נחמ:
א) לקמן פ"ה ד' (7) [פ'
לא על תמלא פירות
כ"ש לקמן פ"ה:
ה) ויחזקאל ד טו
(1) תחובות סו"ה (1) לקמן
ג"כ (8) ויבמות ה'
ט) לקמן פ"ה (1) לקמן
כ"ה: פ"ה ה"ד,
ל) עין חס פסחים כסדרין
מ"ה ד"ה מ"ח.]

גליון הש"ס

ג"כ אי קרן כתובי. ואי
דכתיב אחר משלם מק
עלם והקלא דזילא א"כ
כספא דכתיב א"כ איתמלא
יתעון דכתיב לקמן ט' ז'
ע"כ דלון מ"ה מ"ה מ"ה
רש"י ד"ה אורי ואורי
וכו ואי קשיא וכן
קשה חס' וק"ל ה"ה
כפשוטו יתא דולא
לחומי לא מ"ה למכס
דלא ידעו ידעין לא מ"ה
מ"ה א"כ מ"ה מ"ה מ"ה
כתיב (1) לאורי דמיר
מ"ה וכן ה"ה דמ"ה
מ"ה אורי ואורי חגל דלא
מ"ה למכס וע"כ לח"ה דלא
ה"ה ידעין מ"ה מ"ה מ"ה
א"כ חס' ונ"ה לח"ה
דמיר מ"ה מ"ה מ"ה:
ד"ה נתחבבה כו'
שנתגלגלה ע"ה.
עין לקמן ט' ע"כ ג"כ
ד"ה דלוק: ד"ה ה"ה
ד"ה מכליא קרנא
וכו דקרא אורי
באביה דמכליא קרנא
ע"ה לקמן כ'
ע"כ:

תורה אור הש"ס

א) כי יבער איש שדה
או כרם וישלח את
בעירה ובער בשדה
אחר מיטב שדהו
ויבטח פרטו וישלם:
[יבמות כ"ד]
ב) לכן הגי' מביא רעה
אל בית ובער והבית
לדבוק משחין בקיר
עצור ועובד בשרא
ויבטחי אחרי בית
ודבוק כאשר יבער
הגלגל ד' תמ"ו:
[מלכות א' כ"ה]

אשריכם ודעי על כל

מ"ה משלחי רגל השור
[החמור:] וישלם לו כ'
ד) מ"ה רגל ויחמו רשף
וקבט מירי וישן בהמת
אישלם עם עם המת
ה"ה ע"ה: [יבמות כ"ה]
ה) בעל החבור וישלם
כפ"ה ישיב לבעלי
והמת יתיר לו:
[יבמות א' כ"ה]

ליקושי רש"י

[נדפס ב"ה כ"ג]

הג"ה. היינו שן שפעמים מוגלה ופעמים מכוסה וכתיב היה יבער
לישנה אחרינו גלל זה רעי שהשן מצערת למחלל ועשית¹ גלל
כמו גללי אדם² וגללי בהמה³: אידי וידי. ושלם ויער מריוהו
אשן ושלם אחר לחיוביה היכא דלא
שכלה ערוגה וסופו לחזור ולנמנע
אבל לא כחמלה ויער היינו היכא
דמכליא קרנא קשימה ויער שמעבר
למירי⁴: ופי' קשימה היכא⁵ מני למימר
אידי ואידי אשן הא דמכליא קרנא
והא דלא מכליא ליחזוב מד להיכא
דלא מכליא דליחזוב וכו"ס היכא דמכליא
מירן פי מהאי קרא ה"ה ה"ה אפי' אחי
להיכא דמכליא אבל לא מכליא לא
הלכך היכא למימר ודאי אידי ואידי
אשן פי לאו דכתב רחמנא משלמי
רגל השור: מה רגל⁶ א"כ שניא כו'.
דלא לא כתיב היה ויער: מה שן
א"כ שניא כו'. דלא לא כתיב היה
ושלם: או הא או הא או רגל⁷ משום
הדיוקה מצוי. אבל שן לא: אי שן
משום דיש הנאה לדיוקה. אבל
רגל לא: מכדי. שן ורגל שקולין
הן שאין זה תמור מזה ששני בשניהם
יש צדן לד תמור: ויבאו שניהם.
ועשלת: מה מנייהו מפקת. ללא
למי מניה דא שנימנן שון: איצטריך.
ליה ויער דאי מפקת מושלם היה
אמינא הני מילי היכא דשלם איהו
בכוונה לרעות בקדה פירו אבל
אזלא ממילא לא: קמ"ז. ויער ומירן
דפקא לן שן דממילא מועבר אחיה
רגל ולמה שנימנן: נתחבבה בבית
לנאמא. והפלתו או טינפה פירות
קוסים ותמורים דהיינו דומיא לן
שיש הנאה להזיק: ומאי שניא שן.
מחיק דקא מוקמת מילתיה דרב פפא
במולד שן ורגל: כל הויק דרב
הילוך שלם בכוונה הוי מולדה דרגל
דהויק מני ואין כוונתו להזיק:
ובשיערה. שמדבק כלים בעצמה⁸
וגררתן ושבתן: מאי שניא רגל.
דמתייב דהויק מני כו': א"כ עשרה.
צור עמוק⁹ טיפסיה היינו א"כ דעק
דרכו להמית: וזה א"כ דעקין. דלא
נפל שור בצור תשעה ומת פטור
בעל השור וחס' הויק מייב וזכ' הוא
דלא מלוקא דקרא נפקא מדכתיב
והמת יהיה לו דמשמע צור עשרה
דבר מנקול הוא חס' במיתה השור
הא צלור מתיב במיתה לא מייב הא
עמוק ממחייב לישנה אחרינו סוף
סוף זה א"כ למיתה וזה א"כ לנזקין
דמי היכי דנפיק א"כ מנקול צור
עשרה למיתה נפקא לן צור ט'
לנזקין דכתיב ונפל שמה שור או
חמור משמע צין מת ויין הויק בעל
הצור ישלם ומיהו חס' מת השור
אמור רבנן צור שמה פטור דלא
מממת השור מת דלא צין כו' להמית¹⁰
אבל הויק מייב צור שמה צור
מוקין הוא: אבנן או סביני שהניחן
ברשות הרבים. ונתקלו צדן
דאפקרינהו. שהפקירן ונתמן נרשות
אישמואל. לפיגוי צפרק המנית את
היינו בור. דמרייהו אמרי כל
מנור לחייב כפי' דצור חיונה צה"ר
כדלמיינן לקמן כפי' שור שגגת את
הפרס (ד' מט: ג) שכל

הא דלא מכליא קרנא. פי"ה שחם עמיד לנמות אבל לא כחמלה
וקשה והא מכליא קרנא שגם בעלים ה"ה יכולים לקרור אלא
י"ל שטנפה פירות להנאמה מכל מקום קרי ליה לקמן לנמופת פירות
להנאמה מולדה כיון דפשטיה דקרא איירי באכילה דמכליא קרנא:
והא דמכליא קרנא. וא"ל ולכתוב
רחמנא ושילם ולא כתיב ויער
ויש לומר דהוה רמינא דוקא דשלם
שלוהי דלנזקין: **דומיא דרגל.**
וא"ל וינימא ויפסל דהא דמקשינן
לחומר¹¹ ה"ה צ"ל צ"ל אלא צ"ל צ"ל
לא ואומר ר"ת דמדה היא צמורה
לא שגא באיסורא וי"ל שמונא:
רשן בהמות אשחא ב"מ. אפי'
דלמירין צעלנא [נכפרי פרשת
האזי] צממות שיש¹² לן ארס כנחש
ונושכות וממיתות דהוי נשיכה שהיא
מולדה דקין מכל מקום איירי נמי¹³
במחמורין שן וצ"ל צממות וכן דמיה¹⁴
צ"ל ומה צלל צממה¹⁵:
איצטריך פי"ה אמינא ה"ה
דיבא דשלם שדוהי.
וא"ל תיקשי השתא הא דפרק
לעיל טעמא דכתב רחמנא כאשור
יער הגלל לא לאו הכי מצאי מוקמת
והשתא לכתב לשמוי דלעיל וי"ל
דה"ק צמיימא דאלו לא נאמר ושילם
הוה מפקין מכאשר יער הגלל וכו'
האי גוונא איכא צריש איהו נשן
(צ"מ ד' סה:):

א"כ כתיב ופי"ה כתיב. תימה
דכ"ה הפרה [לקמן דף נ"ב] (טס)
מן מה צור שיש צו כדי להמית עשרה
פי' בנקוט' דסתם צור יש צו י' א"כ
י' כתיב ועוד קשה דהכא לריש
מוהמית יהיה לו ועוד דנפקין פרק
סוף סוף זה א"כ למיתה וזה א"כ
לנזקין וכן ה"ה קושט' דנפל שמה שור
משמע צין מת צין הויק א"כ פי
דרישין¹⁶ שור ולא אדם הוה ליה
לנעט נמי חס' מוקין¹⁷ ע"כ נראה
לפרש דסתם צור עמוק הרבה
אירי צור והמת יהיה לו דאי לא
כתיב צור הוה אמינא כל דקטיל
אופילו אין צו כדי להמית ואי כתיב
צור הוה אמינא דוקא צור ולא שח
ומערה דגזירת הכתוב הוא ולהכי
אירצין מרייהו והכי פריך לא ט'
כתיב ולא י' כתיב צה"ר ומקין סוף
סוף זה א"כ למיתה וזה א"כ לנזקין
סוף שן צור י' לא כתיב צה"ר
אלא מפקין מנסבא מוהמית יהיה לו
דנעטין¹⁸ כ"ה להמית וקס' לכו לרבנן
דהיינו צור י' צור ט' נמי הוי סכר
דאי א"כ לנזקין כיון דיש צו כדי
להזיק ומכל מקום לא מנעטין אדם
מנזקין דקרא ונפל שמה שור לא
איירי אלא צור י' וצירושלמי¹⁹ דריש
דהוה ליה למיכתב כי יפתח איש
פי' יכרה איש צור למה כתיב צור
צור אלא מד צור למיתה וחד צור
לנזקין ומכל מקום לא מנעטין אדם
מנזקין דקרא דנפל לא אמאי דכתיב צה"ר צה"ר
דהיינו צור עשר ולא צה"ר צה"ר
וא"ל רב דאי ליה לקמן (דף נ"ג): צור שמימנו מורה להציל ולא לנעטין
וי"ל דסתם משום דקרקע עולם הויקתו אבל הכא חטוא לדידה הוא:
משורו

א"כ כתיב ופי"ה כתיב. תימה
דכ"ה הפרה [לקמן דף נ"ב] (טס)
מן מה צור שיש צו כדי להמית עשרה
פי' בנקוט' דסתם צור יש צו י' א"כ
י' כתיב ועוד קשה דהכא לריש
מוהמית יהיה לו ועוד דנפקין פרק
סוף סוף זה א"כ למיתה וזה א"כ
לנזקין וכן ה"ה קושט' דנפל שמה שור
משמע צין מת צין הויק א"כ פי
דרישין¹⁶ שור ולא אדם הוה ליה
לנעט נמי חס' מוקין¹⁷ ע"כ נראה
לפרש דסתם צור עמוק הרבה
אירי צור והמת יהיה לו דאי לא
כתיב צור הוה אמינא כל דקטיל
אופילו אין צו כדי להמית ואי כתיב
צור הוה אמינא דוקא צור ולא שח
ומערה דגזירת הכתוב הוא ולהכי
אירצין מרייהו והכי פריך לא ט'
כתיב ולא י' כתיב צה"ר ומקין סוף
סוף זה א"כ למיתה וזה א"כ לנזקין
סוף שן צור י' לא כתיב צה"ר
אלא מפקין מנסבא מוהמית יהיה לו
דנעטין¹⁸ כ"ה להמית וקס' לכו לרבנן
דהיינו צור י' צור ט' נמי הוי סכר
דאי א"כ לנזקין כיון דיש צו כדי
להזיק ומכל מקום לא מנעטין אדם
מנזקין דקרא ונפל שמה שור לא
איירי אלא צור י' וצירושלמי¹⁹ דריש
דהוה ליה למיכתב כי יפתח איש
פי' יכרה איש צור למה כתיב צור
צור אלא מד צור למיתה וחד צור
לנזקין ומכל מקום לא מנעטין אדם
מנזקין דקרא דנפל לא אמאי דכתיב צה"ר צה"ר
דהיינו צור עשר ולא צה"ר צה"ר
וא"ל רב דאי ליה לקמן (דף נ"ג): צור שמימנו מורה להציל ולא לנעטין
וי"ל דסתם משום דקרקע עולם הויקתו אבל הכא חטוא לדידה הוא:
משורו

מנזקין דקרא דנפל לא מנעטין אדם מנזקין דקרא דנפל לא אמאי דכתיב צה"ר צה"ר
דהיינו צור עשר ולא צה"ר צה"ר
וא"ל רב דאי ליה לקמן (דף נ"ג): צור שמימנו מורה להציל ולא לנעטין
וי"ל דסתם משום דקרקע עולם הויקתו אבל הכא חטוא לדידה הוא:
משורו

מנזקין דקרא דנפל לא מנעטין אדם מנזקין דקרא דנפל לא אמאי דכתיב צה"ר צה"ר
דהיינו צור עשר ולא צה"ר צה"ר
וא"ל רב דאי ליה לקמן (דף נ"ג): צור שמימנו מורה להציל ולא לנעטין
וי"ל דסתם משום דקרקע עולם הויקתו אבל הכא חטוא לדידה הוא:
משורו

מנזקין דקרא דנפל לא מנעטין אדם מנזקין דקרא דנפל לא אמאי דכתיב צה"ר צה"ר
דהיינו צור עשר ולא צה"ר צה"ר
וא"ל רב דאי ליה לקמן (דף נ"ג): צור שמימנו מורה להציל ולא לנעטין
וי"ל דסתם משום דקרקע עולם הויקתו אבל הכא חטוא לדידה הוא:
משורו

מנזקין דקרא דנפל לא מנעטין אדם מנזקין דקרא דנפל לא אמאי דכתיב צה"ר צה"ר
דהיינו צור עשר ולא צה"ר צה"ר
וא"ל רב דאי ליה לקמן (דף נ"ג): צור שמימנו מורה להציל ולא לנעטין
וי"ל דסתם משום דקרקע עולם הויקתו אבל הכא חטוא לדידה הוא:
משורו

מנזקין דקרא דנפל לא מנעטין אדם מנזקין דקרא דנפל לא אמאי דכתיב צה"ר צה"ר
דהיינו צור עשר ולא צה"ר צה"ר
וא"ל רב דאי ליה לקמן (דף נ"ג): צור שמימנו מורה להציל ולא לנעטין
וי"ל דסתם משום דקרקע עולם הויקתו אבל הכא חטוא לדידה הוא:
משורו

מנזקין דקרא דנפל לא מנעטין אדם מנזקין דקרא דנפל לא אמאי דכתיב צה"ר צה"ר
דהיינו צור עשר ולא צה"ר צה"ר
וא"ל רב דאי ליה לקמן (דף נ"ג): צור שמימנו מורה להציל ולא לנעטין
וי"ל דסתם משום דקרקע עולם הויקתו אבל הכא חטוא לדידה הוא:
משורו

מנזקין דקרא דנפל לא מנעטין אדם מנזקין דקרא דנפל לא אמאי דכתיב צה"ר צה"ר
דהיינו צור עשר ולא צה"ר צה"ר
וא"ל רב דאי ליה לקמן (דף נ"ג): צור שמימנו מורה להציל ולא לנעטין
וי"ל דסתם משום דקרקע עולם הויקתו אבל הכא חטוא לדידה הוא:
משורו

מנזקין דקרא דנפל לא מנעטין אדם מנזקין דקרא דנפל לא אמאי דכתיב צה"ר צה"ר
דהיינו צור עשר ולא צה"ר צה"ר
וא"ל רב דאי ליה לקמן (דף נ"ג): צור שמימנו מורה להציל ולא לנעטין
וי"ל דסתם משום דקרקע עולם הויקתו אבל הכא חטוא לדידה הוא:
משורו

משך פרשת משפטים – כא, לב – כא, לג-לד **הכמה** רנה

ובחידושי לבבא קמא הארכתני בזה³ ודו"ק.

כא, לג-לד וכי יפתח איש בור וכו' והמת יהיה לו.

הזרות מבואר, דלא כתוב קודם "ומת", רק "ונפל שמה שור או חמור", ובתר כן כתב "והמת יהיה לו", כאילו הוי כתוב "ומת" מקודם. ובוא וראה בכל הפרשה כתוב "ומת" (פסוק לה) ואח"כ מדבר "וגם את המת יחצון" וכו' – שהמת הידוע יחצון. אבל כאן לא נזכר קודם מיתה, ואחר כן כתיב "והמת" כאילו היה מדבר מקודם מת – וזה פלא! ומזה¹ דרשו דיש כאן בור שחייב בנזיקין ולא במיתה², היינו בור ט' טפחים, ודבר זה נמסר לחכמים לדעת

מלקות⁵. והא דיליף ר"י לאסור עגלה ערופה קל וחומר משור הנסקל – היינו מחיים, דעל זה ליכא קרא⁶ ודו"ק.

כא, לב והשור יסקל. במכילתא (פרשה י, ד: אין לי אלא בשרו), עורו מנין? היה רבי ישמעאל אומר קל וחומר, ומה חטאת שבשרה מותר בשחיטה, עורה אסור, שור הנסקל שבשרו אסור בשחיטתו אינו דין (הוא שיהא עורו אסור במיתתו)! הנה מכאן מוכח דלא כשיטת רבינו תם בכמה מקומות [ובסנהדרין באורך¹] דמחיים אינו אסור בהנאה, דאם כן מה דמיון להדדי, התם² מתסרי מחיים ומאן שרי להעור, אבל הכא מחיים לא מתסר כלל, ומאן אסר להעור?! ודו"ק.

שעומדין והוקצו למצותן, ולכך אין לאסור משולחת לומר דחל עליה איסורא לאחר שילוח לישחט ולאוסרה... ופריך והא רובע ונרבע דאיסורו מחיים – פירוש, דמחיים אסור לשוחטן ולהקריבן לגבוה. ומשני, הני מילי לגבוה, אבל להדיוט שרי, והרי רובע ונרבע בעדים דמחיים אסירי דמחיים חל עליהן האיסור לישחט, ואם שחטן אסורין, אף אני אביא משולחת. ומשני רוב בעלי חיים קאמרינן. ואם כן דאין שור הנסקל נאסר כל זמן שהוא חי... 2. קרבן חטאת. 3. לא מצאנו.

(כא, לג-לד) 1. שבפסוק לג לא דובר על מיתה, ואילו בפסוק לד "והמת" אומר כי היה מקרה של מות. 2. בבא קמא ג, א: תולדה דבור מאי ניהו? אילימא אב"י ותולדה ט', לא ט' כתיבי ולא י' כתיבי. הא לא קשיא, "והמת יהיה לו" אמר רחמנא, וקים להו לרבנן י' עבדן מיתה, ט' נזיקין עבדי מיתה לא עבדי,

מסקל דאסור בהנאה... וקשה לרבינו, הרי דין זה אפשר ללמוד בקל וחומר מעגלה ערופה, ושוב למה לי קרא זה. 5. וזוהי החומרה של פרשת שור הנסקל לעומת עגלה ערופה, חידוש שלא יכולנו ללמוד אותו אפילו בקל וחומר מעגלה ערופה. 6. באשר אינו לומד ירידתה לנחל איתן היא אוסרתה, כרבי ישמעאל.

(כא, לב) 1. סנהדרין פ, א ד"ה (המתחיל בדף עט, ב) בשור שלא נגמר דינו: ...ועוד אומר רבינו תם דשור הנסקל אינו נאסר מחיים, ופירש דכולה ההיא שמעתא דממשמע שנאמר "סקול יסקל" איני יודע שהיא נבילה ונבילה אסורה באכילה מוכחת כן, וסוגיא דפרק ב דקידושין (נו, א) "פל צפור טהרה" – לרבות את המשולחת, "וזה אשר לא תאכלו" – לרבות את השחוטה. ופריך ואיפוך אנא, ומשני לא מצינו בעלי חיים אסורין. פירוש שלא יהו מותרין כששוחטן בר מאלו

המת יחצון" הוא כר' יהודה (בבא קמא לד, ב) דשבח נבילה למזיק פלגא, ושור שוה מאתים שנגחווהו ומת, והוא שוה בשעת מיתה מאה זוז, והושבחה הנבילה והיא שוה בשעת העמדה בדין מאה ועשרים זוז, המזיק משלם תשעים⁵. וזה דוקא במיתה, הא בנזיקין קיימא לן שאם נגח שור שוה מאתים והושבח על ארבע מאות זוז, נותן כשעת הנזק ואין למזיק בשבח כלום. ועיין ים של שלמה, וט"ז (חושן משפט) סימן ת"ג בזה⁶. ואם כן דינא ד"וגם את המת יחצון" – הוא דוקא במיתה, לא בנזיקין וזה ברור⁷, ודו"ק.

מה זה בור לנזיקין לבד, ואיזה בור ראוי למיתה, וקים להו לרבנן יו"ד עבדי מיתה, ט' נזיקין עבדי מיתה לא עבדי, דהוה ליה למיכתב "והנפול יהיה לו", או דהוה ליה לכתוב "ומת" קודם. וזה עומק הפשט שגילו לן רבותינו³, והוא קרוב לפירוש שני ברש"י (בבא קמא) דף ג ע"א ד"ה וזה אב לנזיקין⁴, ודו"ק.

ובשור כי יגוף (פסוק לה) "כי יגוף שור איש את שור רעהו ומת", אע"ג דכל הדין הוא כן בנזיקין כמו במיתה, כתב "ומת", משום דפשטיה דקרא ד"וגם את

רבנן בבור תשעה פטור, דלא מחמת הבור מת דאין בו כרי להמית, אבל הוזק חייב, דבור תשעה בר נזקין הוא. 5. דהיינו מאה זוז של הנזק פחות עשרה זוז שהוא מחצית שבח נבילה. 6. שר"ע סעיף ב: פחת הנבילה לנזק ושבח הנבילה חולקים אותו המזיק והניזק, כיצד... הגה: מיהו אם השביחה כל כך עד שחצי שבח הוא יותר מדמי ההיזק, לא אמרינן דהמזיק יטול חצי השבח וירויה. ומעיר הט"ז: ...ונראה לי דאזלינן בתר משמעות הכתוב ד"את המת יחצון" דהיינו בשבח נבילה דוקא, משא"כ בסימן ת"ד (שור שחבל בשור או השביח או פיגם) דאין שם נבילה ע"כ אין למזיק כלום בשבח הבהמה הניזקת. וכן מצאתי לרש"ל בפרק המניח (בבא קמא) סימן כט על קושיא זאת, וזה לשונו: וצ"ל דלא חולקין בשבח אלא היכא שמת הניזק, וטעמא דאית ליה שותפות בגווה כדכתיב "את המת יחצון", אבל היכא שלא מת, לית ליה זכיה בגווה כלל. 7. מדוע כתבה "ומת" בפסוק לה שלא

ע"כ. רבינו רואה את מקור דרשת חז"ל שיש בור לנזיקין ובור למיתה באבחנה בין פסוקים לג, לד כשכאן חסר "ומת" ואילו שם כתוב "וְהַמֵּת". 3. כלומר, קביעת חז"ל שיש שני סוגי בור, האחד לנזיקין והשני למיתה, בנויה על עומק פשוטם של המקראות. על יסוד אבחנה זו של המקרא, קבעו הם את המידות של ט' וי". כלומר, ישום העיקרון נעשה ע"י חכמים, בבחינת 'לא מסרו הכתוב אלא לחכמים'. 4. דאם נפל שור בבור תשעה ומת, פטור בעל הבור, ואם הוזק חייב ואב הוא, דהא מדיוקא דקרא נפקא מדכתיב "וְהַמֵּת יִהְיֶה לוֹ", דמשמע בור עשרה דבר מיקטל הוא חייב במיתת השור, הא בציר מהכי במיתה לא מחייב הא בניזקין מתחייב. לישנא אחרינא, 'סוף סוף זה אב למיתה וזה אב לנזקין': דכי היכי דנפיק לן מקרא בור עשרה למיתה, נפקא לן בור ט' לנזקין, דכתיב "וְנִפְלַ שְׂמָה שׂוֹר או חֲמֹר", משמע בין מת ובין הוזק, בעל הבור ישלם. ומיהו אם מת השור, אמרו

* ועיי"ש היטב בדברי רש"י ותוס' על דברי הגמ'.